

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Theologiae Moralis Super Decalogum Seu Decem Dei Praecepta Pars ...

Tractatus II. In I. Præceptum De Fide, Spe, Charitate, Religione, & Peccatis
oppositis

Sporer, Patricius

Salisburgi, 1711

Caput I. De Natura, Fidei, & requisitis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-59952](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-59952)

præcepto comprehendere Præcepta Fidei, Spei, & Charitatis, sed ea tanquam fundamenta supponi) quia tamen cultus Religionis erga verum Deum necessario præsupponit Fidem, Spem, & Charitatem, ut merito dicat D. August. lib. 1. Enchyrid. *Deus maxime colitur Fide, Spe, & Charitate; nemo enim colit Deum, nisi credens in Deum, sperans ab eo bonum, & diligens.* Hinc omnia quatuor ad unum Primum præceptum rectè reducuntur. Quare & nos hic omnia complectentes præsentem Tractatum in decem capita seu titulos dividemus. *Primum* de Fidei natura & requisitis. *Secundum* de Fidei necessitate, & obligatione. *Tertium* de Infidelitate & Hæresi. *Quartum* de Spe Theologica, & peccatis oppositis. *Quintum* de Charitate Theologica, peccatis oppositis respectu Dei tantum. *Sextum* de odio & inimicitia Proximi. *Septimum* de virtute Religionis, & oratione. *Octavum* de adoratione & cultu Deo, Divisive debito. *Nonum* de peccatis contra Religionem, seu irreligiositate secundum excessum. Et *decimum* de irreligiositate secundum defectum.

C A P U T I.

De Fidei Natura, & Requisitis.

Fides, omittis variis acceptionibus (videndis apud Authores passim) hic propriissime sumpta significat assensum alicujus propositionis ob auctoritatem dicentis: aliâque est fides humana, quâ credimus aliquid ob auctoritatem humanam, seu hominis

minis dicentis: juxta illud Ecclesiastici: *Vir bonus fidem facit proximo suo*: Alia est fides Divina, quã credimus aliquid ob auctoritatem Divinam, seu ipsius Dei dicentis seu revelantis. De qua Apostolus ad Hebr. II. *Sine fide impossibile est placere DEO, credere enim oportet accedentem ad Deum, quia est*: Et mox eam definiens ait: *Est autem fides substantia rerum sperandarum, argumentum non apparentium*. Et hæc fides tam habitualis, quã actualis hic consideranda est.

SECTIO I.

Fidei divinæ definitio.

SUMMARIUM.

1. Fidei divina habitualis, & actualis definitio.
2. Explicatio fidei divinæ habitualis.
3. Explicatio fidei divinæ actualis.
4. Ad elicitendum actum vel assensum prærequiritur in intellectu lumen supernaturale actuale.
5. Et ex parte voluntatis pius motus antecedens, & consequens.
6. Explicatur definitio Fidei à S. Paulo data.

ASSERTIO I.

Fides Divina habitualis est virtus Supernaturalis Theologica, à DEO infusa, inclinans intellectum ad firmiter, etsi obscure assentiendum omnibus à DEO revelatis, quatenus à DEO revelata sunt: seu ob auctoritatem infallibilem ipsius DEI revelantis. Fides autem actualis est assensus firmus & certus, etsi obscurus, quò homo Divino Lumine illustratus firmiter assentitur omnibus à DEO revelatis, quatenus ita revelata sunt eius

pio in illum affectu voluntatis. Ita in re Omnes.
Bonitas definitionis patebit explicatione.

§. I.

Fides Divina habitualis est virtus &c.

2 I. **V**irtus generalissimè definitur, *habitus indefectibiliter attingens bonum potentia rationalis*, nimirum aut intellectus, cujus bonum est verum: aut voluntatis, cujus bonum est honestum. Unde virtus generatim dividitur in intellectualem, & moralem. Virtus intellectualis est habitus indefectibiliter attingens verum in cognoscendo: Ut scientia, sapientia, intellectus &c. Ad hanc etiam fides divina aliquo modo spectat, quatenus nimirum infallibiliter, etsi obscure attingit verum. Virtus moralis est habitus indefectibiliter attingens bonum honestum in operando: seu ut communiter definiri solet: *Est bona qualitas mentis, quæ habentem perficit, & opus ejus bonum reddit.*

II. Virtus rursus alia dicitur naturalis & Philosophica, quæ scilicet & naturaliter acquiritur, & circa actus & objecta naturalis ordinis versatur, ut Prudentia, Fortitudo, Temperantia, & Justitia: Quæ ideò dicuntur morales, quòd mores seu actus humanos rectè ordinent: Philosophicæ, quòd lumine naturali sint acquisibiles, quatenus distinguuntur à virtutibus Theologicis. Aliæ dicuntur virtutes supernaturales & Theologicæ, quæ scilicet & supernaturaliter acquiruntur per infusionem à Deo, & versantur circa actus & objecta supernaturalis ordinis, nimirum circa ipsum Deum, & ea, quæ ad Summum Bonum, ultimum finem nostrum cognoscendum,

dum, & prosequendum pertinent. Unde & dictæ Theologicæ ab objecto primario ipso Deo; & hæ sunt tres: Fides, Spes, & Charitas Divina, & hinc ulterius dicitur Fides

III. *Virtus Supernaturalis Theologica à Deo infusa.* His terminis, jam jam explicatis, Fides jam differt à virtutibus moralibus; & tanquam genere proximo convenit cum reliquis virtutibus Theologicis, Spe & Charitate Divina.

IV. *Inclinans intellectum ad firmiter assentiendum* &c. Per hoc differt à reliquis virtutibus Theologicis Spe, & Charitate, differentiâ desumptâ à proprio actu, ad quem inclinatur, scilicet firmiter assentiri omnibus à Deo revelatis, quatenus ita revelata sunt. Qui assensus est ipsa Fides Divina actualis. De qua mox. Fides enim tendit in Deum cognoscendo, ut primam veritatem; Spes autem tendit in Deum prosequendo, ut Summum Bonum in se & propter se. Ut latius patebit prosequendo. Ex dictis facile philosophabis bonitatem definitionis.

§. II.

Fides Divina actualis est

Assensus firmus: cum firma scilicet adhesionem potentiam ad objectum, seclusa omni hæsitatione, dubitatione vel formidine de opposito, ut infra c. 3. latius patius patebit.

I. *Certus*: seu infallibilis, nimirum ob certitudinem & infallibilitatem motivi scilicet veritatis Divinæ revelantis. Quibus excluditur fides humana, opinio, dubium &c. Quæ Fidei Divinæ simpliciter repugnant.

A 5

III. Et

III. *Etsi obscurus* : nimirum ob obscuritatem rei revelatæ & creditæ, quæ non proponitur, prout in se est, sed solum creditur firmiter, sic esse, sicut revelatur, & proponitur, juxta notissimum illud D. Augustini. *Quid est fides, nisi credere, quod non vides?* Sicque significat definitio suprâ recitata Paulina, & infrâ explicanda.

IV. *Quo homo assentitur omnibus à Deo, ut Prima Veritate, revelatis &c.* seu, ut alii asserunt, *firmiter assentitur primæ Veritati, & omnibus ab ea revelatis* : Sed perinde est. Significatur hic Divinæ Fidei objectum & materiale, quod est omnis Veritas revelata; & formale, quod est prima Veritas revelans, de quibus mox Sect. 2. & 3. Duo insuper ad hanc fidem actualem, seu actum Fidei necessariò concurrunt in definitione expressa. Nempe,

§. III.

Divino lumine illustratus.

- 4 I. **I**n intellectu enim noster ad eliciendum assensum Fidei propter obscuritatem objecti, necessariò indiget lumine ac robore Divino supernaturali, quod partim est ipse habitus infusus Fidei Divinæ; partim verò (maximè in prima conversione in rebus difficilioribus credendis) est concursus specialis Dei & auxilium Spiritus Sancti illustrantis & roborantis intellectum ad eliciendum simulque moventis voluntatem ad imperandum intellectui assensum veritatibus revelatis. De quo lumine & auxilio passim loquitur Scriptura. Joan. 16. *Nemo potest venire ad me, nisi Pater meus celestis traxerit eum.* 1. ad Corinth. 12 *Nemo potest dicere, Dominus*

minus *JESUS, nisi in Spiritu Sancto.* Ad Ephel. 2. *Gratiâ enim estis salvati per fidem, & hoc non ex vobis; Dei enim donum est.* Et alibi sæpissimè: *Ut meritò Petrus Canisius Fidem descripserit: Donum Dei, ac Lumen &c.* Hoc efficax lumen Divinum ad credendum expertus D. Augusti: in sua conversione l. 7. Confes. c. 19. dicebat: *Non erat proorsus, undè dubitarem: faciliùsque dubitarem, me vivere, quam non esse veritatem &c.*

§. IV.

Cum pio in illum affectu voluntatis.

Significatur necessarius concursus voluntatis ad actum Fidei saltem meritorium, idque dupliciter, antecedenter, & consequenter.

I. Ad actum Fidei est necessarius pius motus voluntatis antecedens: etsi enim Fides sit virtus intellectualis & actus elicited intellectûs, necessariò tamen debet esse actus imperatus voluntatis pio motu imperantis & moventis intellectum ad assentiendum obscuris Fidei veritatibus: Juxtà illud 2. ad Corinth. 10. *in captivitatem redigentes omnem intellectum in obsequium Christi.* Nam firma illa & certa adhæsiõ Eidei ad veritates revelatas non provenit ex speculatione objecti credendi, quæ obscuritatem non tollit, sed provenit ex determinatione liberi arbitrii Spiritûs Sancti gratiâ adjuti. Et hinc actus Fidei meritorius est, & sub præceptum cadit, non utique quatenus præcisè est actus elicited intellectûs, qui de se omnino naturalis est: sed quatenus est actus imperatus voluntatis ac liberi arbitrii moventis ac determinantis intellectum ad a-

sentiendum rebus Fidei. Et hinc rursus fit, quòd Fides, licet majorem certitudinem habeat, quam Scientia, facilius tamen perdi, & in dubium vocari possit, cum prædicto modo ex libera voluntate pendeat. Vide D. Bonavent. in 3. d. 33. c. 1. q. 4.

II. Ad actum Fidei etiam pius motus voluntatis consequi debet, etsi enim actus Fidei exerceatur ab intellectu, non tamen sistit in sola speculatione intellectus, sed semper pium in voluntate cordis motum excitare debet ad virtutem Spei, vel Charitatis pertinentem, ut quilibet piè eliciens actum Fidei v. g. Symbolum attentè recitans experiri poterit: Atque ratione hujus utriusque motus voluntatis ad actum Fidei concurrentis actus Fidei à S. Scriptura sæpè tribuitur voluntati, seu cordi, ut Rom. 10. *Corde enim creditur ad justitiam, ore autem confessio fit ad salutem. Et act. 8. ait Philippus ad Eunuchum: Si credis in toto corde &c. licet.* Eadem de causa actus Fidei in Sacra Scriptura & Symbolis communiter exprimitur per particulam *in*, affectum quemdam & motum in Deum significantem. Indèque SS. PP. pulchrè distinguunt hæc tria: *Credere Deum, credere Deo, credere in Deum.*

Credere Deum significat tendentiam Fidei in Deum, ut objectum materiale, quatenus nimirum credimus Deum esse. *Credere Deo* significat tendentiam Fidei in Deum, ut objectum formale primum, credimus enim principaliter Deo, ut primæ veritati, revelanti nimirum infallibiliter vera esse, quæ ipse dicit, seu revelat. *Credere in Deum* significat tendentiam Fidei in Deum, ut ultimum

Finem

Finem & Summum Bonum nostrum, cum pio motu voluntatis, nimirum Spei, Charitatis, Religionis. Audi pulchrè explicantem D. August. Serm. 181. De tempore. *Credo in unum Deum. Non dicit: Credo Deum, vel credo Deo, quamvis & hoc salutis necessaria sint, aliud enim est credere illi, aliud credere illum, aliud credere in illum. Credere illi est credere vera esse, qua loquitur; credere illum, est credere, quia ipse Deus est; credere in illum, est diligere illum. Credere, vera esse, qua loquitur, multi & mali possunt. Credere ipsum esse Deum, hoc & Damones possunt, credere verò in Deum, soli norunt, qui diligunt illum, quia sine dilectione Fides inanis est. Hæc Augustinus. Ex dictis patere debet sensus Paulinæ definitionis Fidei ad Hebr. II. Est substantia rerum sperandarum, argumentum non apparentium.*

III. Est substantia, græcè hypostasis, id est substantia: rerum sperandarum: Cui scilicet tanquam basi & fundamento firmissimo Spes & Salus nostra innititur, quatenus scilicet ea, quæ speramus per Fidem certissimam fiunt certa, & consequenter per eam nos certi & securi reddimur. D. Chrysost. in illum locum (quem alii Græci sequuntur) per substantiam, vel hypostasim intelligit substantiam, seu existentiam hoc sensu, quòd fides sic velut jam existentia rerum sperandarum, eò quòd illa, etsi Spe adhuc pendente, non existant, Fides tamen eas ipsas nobis quodammodo existentes, & præsentis exhibeat, dum nos adeò de iis certificat, ac si re ipsa jam essent præstitæ & obtentæ. Unde
Para-

Paraphrasis Syriaca habet: *Est autem fides persuasio super iis, quæ sunt in spe, ac si essent ipsis* (credentibus) *in actu sive effectu.* Sed tu intellige hæc quantum est ex parte Dei, & revelationis ac promissionis Divinæ, & (en grande nisi!) dummodò ex parte nostra nihil desit.

IV. *Argumentum*: seu, ut legit D. Augustinus, *convictio*, id est, certissima persuasio, ostensio, ac velut demonstratio: *Rerum non apparentium*, intelligendo in sensu ampliativo, quòd nimirùm Fides sit firma adhæsiò, faciâtque nos firmissimè adhærere, & certissimè præcipere ob Divinam auctoritatem etiam illa, quæ aliundè non apparent nobis, imò quæ sensus humanus, ac intellectus naturaliter credere refugit, ut Deum esse Unum in Essentia, Trinum in Personis, Christum unam personam simul esse Deum & hominem, esse realiter præsentem in Eucharistia, homines clarè visuros Deum &c. Non autem voluit Apostolus, fidem esse tantùm illarum rerum, quæ aliundè non apparent, seu id omne, quod Fide creditur ob auctoritatem Divinam, esse non apparens, cum sine dubio aliqua Fidei mysteria aliundè ratione naturali possint nobis esse evidentè nota: ut quòd Deus sit, quòd unus tantùm sit Deus. Quamvis hæc ipsa, quatenus iis ob solam auctoritatem, & revelationem Divinam assentimur, verè Fide Divina credantur: At tamen in iis credendis non ita elucet virtus Fidei, quippè cum illa etiam citrà divinum testimonium percipiantur, ut post alios benè observat *Herincx. bis disp. 2. q. I. n. 5.* Hinc jam advertere debuisti, hanc

hanc posteriorem partem longè plura complecti, quam priorem, nam plura creduntur, quam sperantur. Sperantur enim sola bona, atque futura, & absentia, ut æterna Beatitudo, perseverantia, auxilium Divinum; creduntur autem bona & mala tam præterita & præsentia, quam futura: quare Fides non est tantum substantia rerum sperandarum, sed generaliter est argumentum omnium non apparentium, seu à Deo revelatorum, etsi aliundè sperandorum. Sensus ergò adæquatus definitionis est: *Fides est certa & firma persuasio omnium nobis revelatorum in ordine ad finem supernaturalem adhuc latentem, sperandum & consequendum.*

S E C T I O II.

Fidei Divinæ objectum materiale, seu materia.

S U M M A R I A.

7. *Fidei objectum materiale duplex: complexum, & incomplexum.*
8. *Objectum materiale Fidei est Verbum Dei immediatum & mediatum: privatum, & publicum.*
9. *Verbum Dei publicum aliud est scriptum, aliud traditum: quid seu quanam quodlibet comprehendat;*
10. *Quid, & quot sint Fidei Symbola.*
11. *Quid, & quot sint Articuli Fidei.*

Fidei objectum materiale dicitur omne id, quod Fide creditur, estque duplex: complexum: & incomplexum. Objectum Fidei incomplexum, seu subjectum Fidei dicitur omne id, de quo aliquid Fide Divina creditur affirmando vel negando. Et sic objectum Fidei primarium & principale, & ut vocant,

vocant, attributionis, est ipse Deus, de quo sunt principales veritates Fidei, & articuli Fidei credendi, reliqua omnia sunt objectum secundarium, quatenus nimirum ad Deum vel ut auctorem, vel ut Finem ordinantur. Objectum Fidei complexum dicitur omnis veritas, seu propositio à Deo revelata, & Fide Divina credenda, & appellatur *verbum Dei*, accipiendo nimirum verbum Dei objective pro omni eo, quod Deus locutus est, vel revelavit frequentissima Scripturæ Phrasi; formaliter enim verbum Dei est ipsa locutio, & revelatio Divina, quæ est objectum Fidei formale immediatum, de quo sequenti Sectione.

ASSERTIO II.

F*idei Divinae objectum materiale est verbum Dei universum, seu quidquid Divinitus homini viatori quomodocunque revelatum, immediate, mediate, scripto, traditione &c.* Communissima DD. cum D. Thoma & Scoto. Et patet ex ipsa Definitione Fidei Divinæ, quæ nimirum firmiter assentimur omnibus à Deo revelatis, quatenus ita revelata sunt: Atqui ea ipsa revelata dicuntur verbum Dei objective: ergo objectum materiale Fidei Divinæ rectè dicitur Verbum Dei universum: Cum omne, quod à Deo revelatum est, & nihil non à Deo revelatum, credendum sit. Solum hæc explicandæ sunt aliquot divisiones verbi Divini in Assertionem indicatæ.

§. I.

Verbum Dei immediatum, & mediatum privatum, publicum.

Verbum Dei (objectivè sumptum) semper definitur: *Veritas a Deo inspiratione, verbò vel signò manifestata homini Viatori.* Dividitur primò in immediatum, & mediatum.

Verbum Dei immediatum dicitur, quòd Deus per se ipsum, nullo alio, ut Legato, vel internuntio mediante, revelat. Qualia sunt verba Dei facta ad Prophetas, Moylin, Isaiam, Jeremiam &c. Et vox illa ipsa de coelo: *Hic est Filius meus dilectus.* Et talia sunt etiam verba à Christo facta ad Apostolos, & Judæos. De quo Joann. 1. *Unigenitus, qui est in sinu Patris, ipse enarravit.*

Verbum Dei mediatum dicitur, quòd Deus per alium tanquam Legatum, vel internuntium, sive Angelum, sive hominem, loquitur, & revelat: sic Deus olim verba sua partim per Angelos loquentes Patriarchis & Prophetis, partim per homines ipsos, scilicet Patriarchas & Prophetas reliquo humano generi revelavit; de quo Apostolus ad Hebræos 1. *Multifariam, multisque modis Deus olim loquens. Patribus in Prophetis, novissimè diebus istis locutus est nobis in Filio.* Tandem Deus & Christus locutus est nobis per Apostolos & Evangelistas in Scripturis sacris. De quo Apostolus 1. ad Thessal. 2. *Cùm accepissetis à nobis verbum auditus Dei, accepistis illud non ut verbum hominum, sed sicut est verè, verbum Dei, qui operatur in vo-*

THEOL. MÓRAL. PARS II. B bñ,

bis, qui credidistis: Omne ergò verbum Dei saltem publicum respectu nostrum mediatum tantum est.

Utrumque hoc verbum Dei aliud potest dici *privatum*, quod soli homini pro se revelatur, ut verba illa ad Ezechiam: *Dispone domus tue, quia morieris*. Christi ad Petrum: *Ter me negabis*. Aliud *publicum*, seu publicam auctoritatem habens, omnes nimirum concernens, quodque ab omnibus recipi, & credi debet, hujusmodi est Vetus, & Novum Testamentum, Traditiones, & Definitiones Ecclesie. Et hoc proinde verbum Dei publicum dividitur *in scriptum, & traditum*.

§. II.

Verbum Dei scriptum & traditum.

- 9 **V**erbum Dei scriptum est, quod continetur in Scripturis Canonicis totius Veteris, & Novi Testamenti, cujus proin utriusque sententia omnes formaliter à Scriptoribus Canonicis enuntiata, nimirum in recta significatione verborum ex mente ipsorum Scriptorum à Deo inspirata sunt de Fide Divina, & necessario credenda saltem negativè, ut scilicet nulla ejusmodi sententia negetur, vel in dubium revocetur. Quænam autem sententia, seu veritates Fidei necessario etiam positivè credenda sint à Fidelibus, videbitur *c. seq.* Secus est de sententiis materialiter tantum relatis à Scriptoribus Canonicis, nimirum non ex propria, sed ex aliorum non rectè sentientium mente: Ut verba impiorum in Libris Sapientia, blasphemia Judæorum contra Christum, & alia innumera: quæ sine dubio formaliter in sua significatione non sunt de-
- fide

fide imò falsissima, sed solùm suut de fide materia-
liter, & historicè, quòd nimirùm ita ab aliis dicta
sint.

Verbum Dei *traditum*, seu non scriptum dicitur, quòd absque scriptura à Deo, vel Christo per Apostolos suos, & Ecclesiam, Fidelibus suis voce consequenter traditum est, quale necessariò admit- tendum contra Hæreticos, latè, & efficaciter probant Controversiæ. Accipe paucis, Nam 1. & ipsam S. Scripturam de facto habitam, esse verbum Dei, non constat nobis, nisi ex traditione perpetua Ecclesiæ. 2. Verbum Dei Novi Testamenti à Christo traditum non statim scriptum, sed sola voce traditum est Fidelibus usque post multos annos ab ejus Ascensione, quando primùm ab Apostolis, & Evangelistis Scriptum est, quando se tempus & occasio scribendi obtulit: Atqui ante illam scriptio- nem per tot annos sine dubio erat verbum Dei Fide Divina credendum. 3. Non omnia, quæ Christus docuit, & fecit scripta sunt ab Apostolis, & Evan- gelistis, ut omnium ultimum in fine sui Evangelii scribit Joannes. 4. Id ipsum convincit unanimis consensus SS. PP. Sufficiant pro nunc duo illustra testimonia. D. Epiphanius Hæresi 61. *Oportet autem & traditione uti, non enim omnia à Scriptu- ra Divina accipi possunt. Quapropter aliqua in Scripturis, aliqua in Traditione per vocem Apostoli tradiderunt, quemadmodum dicit S. Apostolus: Si- cut tradidit vobis. Et alibi; sic doceo, & sic tra- didi Ecclesie.* Hæc iste. Et D. Joan. Chrylost. 2. ad Thessal. 2. *Hinc patet, quòd non omnia per Episto- lam*

lam tradiderunt, sed multa etiam sine litteris; ideoque Traditionem quoque Ecclesia fide dignam putamus. Traditio est; nihil queras amplius. Sicile. Tandem accedit ratio: Nam signum, quo verbum Dei hominibus revelari, ac revelatum propagari potest, non est sola Scriptura, neque se sola in omni casu sufficeret; cum libri scripti verustate corrumpi, vel omninò absumi possint: ergò necessaria est Traditio vocis continuò per Ecclesias propagata per scripturas, tum ad ipsas Scripturas discernendas, tum etiam ad alia nonnulla credenda v. g. parvulos esse baptizandos; ubinam hoc scriptum in libris? &c.

Porro ad verbum Dei publicum & traditum iuxta communissimam DD. cum *D. Thoma 2. 2. q. 5. a. 3.* etiam revocantur Definitiones Ecclesiæ per Summos Pontifices, & Concilia generalia, populo Christiano propositæ, & Fide Divina credendæ.

Probatur: Quia Ecclesia (ut ait Apostolus *1. ad Timoth. 3.*) *Dei vivi columna est & firmamentum veritatis.* Et juxta promissionem Christi *Matth. 16.* *Tu es Petrus, & super hanc petram edificabo Ecclesiam meam, & porta inferi non prevalebunt adversus eam;* Consequens est, quòd quæcunque Ecclesia in rebus Fidei, vel morum, populo Christiano decernit, ac proponit, firma esse, & infallibilia. Ulteriùs; quia Spiritus Sanctus, ex promissione Christi *Joan. 14. & 16.* missus Ecclesiæ, ut maneat in æternum, doceatque omnem veritatem, eidem Ecclesiæ assistit, instruens, atque gubernans, prout etiam Apostoli in primo Concilio Jerosolymitano

mitano congregati professi sunt. Act. 15. Visum est Spiritui Sancto, & nobis &c. Ita efficaciter arguitur: Omnis sermo vel sententia procedens ex infallibili assistentia Spiritus Sancti est verbum Dei revelatum, & Fide Divina credendum: Sed Definitio Ecclesiae procedit ex infallibili assistentia Spiritus Sancti (ut modò dictum) : ergò est verbum Dei habendum, & Fide Divina credendum. Unde D. Athanasius l. 6. Epist. ad Africanum Episcopum ait: Verbum Divinum per Oecumenicam Nicæ Synodum in aeternum stat. Et D. Gregorius primus lib. 1. Epist. 24. dicit: Sicut sancti Evangelii quatuor libros, sic quatuor Concilia (Nicænum, Constantinopolitanum, Ephesinum, Chalcedonense) venerari me, ac suscipere fateor. Plura de his apud Bellarminum de Verbo Dei, aliòsque Controversi- stas passim. Denique hoc verbum Dei publicum quoad objecta Fidei communiter ab omnibus credenda coordinatur per Symbola & Articulos Fidei, de quibus.

§. III.
Fidei Symbola

Dicuntur certæ coordinationes præcipuorum Fidei objectorum communiter ab omnibus Christi fidelibus credendorum; Sic dicta quasi tesera militares Fidei, quibus Christi fideles ab infidelibus discernuntur, quantum ad Professionem Fidei.

Tria potissimum Symbola sunt in usu in Ecclesia Catholica: Apostolicum, Nicænum, & S. Athanasii. Primum Symbolum Apostolicum ab ipsis A-

postolisante sui divisionem in omnem terram, pro generali tessera compositum, omnia præcipua Fidei dei Divinæ capita continet. Recitaturque ab Ecclesia quotidie ter in Divino Officio ad initium Matutini, & Primæ, & ad finem totius Officii. Reliqua duo Nicænum, & S. Athanasii aliquos solum Symboli Apostolici Articulos contra emergentes tunc hæreses clarius explicant, & declarant. Symbolum enim Nicænum contra Arianos potissimum explicat Divini Filii Unitatem, & Consubstantialitatem cum Patre, *Et in unum Dominum Et* Item Divinitatem, & Processionem Spiritus Sancti à Patre & Filio: *Et in Spiritum Sanctum Et Dominum Et vivificantem Et c.* Recitatur in Ecclesia solum in Missa solemni. Symbolum S. Athanasii potissimum explicat duo mysteria Fidei, scilicet SS. Trinitatis, & incarnationis Verbi. Recitatur ab Ecclesia in Officio Dominicæ ad Primam.

Symbola porrò constant suis certis articulis quasi parvis membris.

§. IV.

Fidei Articuli.

I¹ **A**rticulus Fidei (quasi membrum parvum Symboli) dicitur verbum Dei particulare continens specialem & distinctam revelationem à Deo factam Ecclesiæ in ordine ad consecutionem vitæ æternæ. Tria ergò requirit articulus Fidei. 1. ut contineat verbum Dei publicum toti Ecclesiæ propositum, & credendum. 2. Ut contineat peculiaritatem, & distinctam difficultatem credendi speciali

ciali operatione, vel revelatione Divina superandam. Hinc, ut optimè notavit *S. Thomas cit.* Unicus est Articulus Fidei, de Christo passo, mortuo & sepulto: Quia in his una eademque est difficultas credendi, ut uno per Fidem suscepto, non sit difficile & aliud credere. At verò de Christi morte, descensu ad inferos, Resurrectione, & Ascensione jam sunt quatuor distincti Articuli Fidei, quia in his quadruplex distincta est difficultas credendi, necessariò distincta revelatione superanda; credita enim morte Christi, alia est difficultas credendi descensionem ad inferos, alia Resurrectionem &c. 3. Ut contineat veritatem Fidei per se revelatam in ordine ad consecutionem vitæ æternæ, omnibus necessariò credendam; est enim Fides substantia rerum sperandarum, & principaliter æternæ Beatitudinis. Unde propriè non dicuntur articuli, nec in Symbolis ponuntur ea, quæ per accidens tantum revelata sunt, ut quòd *Abraham duos filios habuit*, & similia historica innumera, etsi ad Articulos Fidei reducantur, ut eo ipso, quòd Divinitus revelata sint, si Fideli proponantur, Fide Divina credenda sint, saltem negativè, ut jam supra innui.

Articuli ergò Symboli Apostolici, etsi vulgò numerentur duodecim juxta numerum duodecim Apostolorum, à quorum singulis singuli compositi piè creduntur; reverà tamen quantum ad distinctionem rerum credendarum quatuordecim sunt. Septem spectantes ad Divinitatem, utpote, 1. ad Unitatem Essentiæ Divinæ: *Credo in unum Deum.* Tres alii spectantes ad Trinitatem Personarum 2.

*Credo in Deum Patrem. 3. Et in Jesum Christum
 Filium ejus: 4. Et in Spiritum Sanctum. Tres alii
 pertinentes ad triplicem operationem Dei conferen-
 tis-creaturæ triplex esse: Scilicet Esse natura: 5.
 Creatorem Cæli & terra. Deinde Esse gratiæ: 6.
 Sanctam Ecclesiam Catholicam, Sanctorum Com-
 munionem, remissionem peccatorum, ubi contine-
 tur Fides omnium Sacramentorum: Denique Esse
 Gloria: 7. Carnis resurrectionem, & vitam æter-
 nam. Amen. Septem alii Articuli pertinent ad
 humanitatem Christi. 1. Incarnatio & Conceptio:
 Conceptus de Spiritu Sancto. 2. Nativitas: Natus
 ex Maria Virgine. 3. Passio: Passus sub Pontio
 Pilato, crucifixus, mortuus, & sepultus. 4. De-
 scendit ad inferos. 5. Resurrexit à mortuis. 6. A-
 scendit ad Cælos &c. 7. Inde venturus est judica-
 re vivos & mortuos. Ita unanimiter DD. cum S.
 Thoma 2. 2. q. 1. a. 8. & Scoto in 3. d. 23. q. 1.
 Ubi ait: Sciendum, quod si articuli distinguantur
 quantum ad ipsa credita, sic sunt quatuordecim:
 Si autem distinguantur secundum numerum eorum,
 qui primum articulos distinxerunt, sic sunt duode-
 cim juxta numerum duodecim Apostolorum. Sic
 ille. Verum pro praxi fidelium retinenda est vul-
 garis duodenaria divisio Articulorum Fidei secun-
 dum ordinem verborum Symboli; Theologica,
 & speculativa est illa prima divisio, hæc po-
 sterior catechetica, & pra-
 ctica.*

SECTIO III.

Fidei Divinae objectum formale.

SUMMARIUM.

- 12. Objectum Fidei formale, seu ratio credendi est prima, & summa Dei Veritas in dicendo.
- 13. Principale enim, & ultimum ipsa Dei Veritas.
- 14. Proximum verò, & immediatum ipsa revelatio.
- 15. Eaque essentialiter obscura, saltem ex parte rei revelata.

ASSERTIO III.

Fidei Divinae objectum formale, seu principium formale & ratio formalis credendi, adaequatè est prima summa Dei Veritas in dicendo: Seu quod idem est: Auctoritas Dei infallibilis revelantis aliquid obscure: Principale nimirum, & ultimum est ipsa Veritas, proximum verò, & immediatum est ipsa revelatio, eaque obscura essentialiter saltem ex parte rei revelata. Communis DD. cum D. Thoma cit. q. 1. a. 1. Scoto cit. d. 23. q. 1. aliisque, quos latè citat & sequitur Tannerus tom. 3. disp. 1. q. 1. dub. 3. Explico breviter.

§. I.

Est prima & summa Dei Veritas in dicendo 12

Ratio est: Quia objectum formale Fidei seu principium formale, ac ratio formalis credendi est illa ratio, secundum quam, & propter quam fidelis firmiter, certò & infallibiliter assentitur veritatibus Fidei, cuique innititur infallibilis certitudo assensus Fidei: Sed illud nihil aliud esse potest, quam prima Veritas Dei in dicendo, seu infallibilis Auctoritas Dei revelantis aliquid. Unde S. Scriptura

B 5

ptura

ptura passim pro motivis, & ratione assensûs Fidei assignat Divinam revelationem, veritatem, & auctoritatem infallibilem. Matth. 16. *Beatus es Simon Bar-Jona, quia caro & sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus, qui in cælis est*, 1. Joan. 1. *Si testimonium hominum accipimus, testimonium Dei majus est, quoniam testificatus est de Filio suo: qui credit in Filium Dei, habet testimonium Dei, in se.* 1. ad Thessal. 2. *Cum accepissetis à nobis verbum auditûs Dei, accepistis illud non ut verbum hominum, sed sicut est verè, verbum Dei, qui operatur in vobis, qui credidistis.* Et aliis locis innumeris: Ergò sicut Fidei humanæ fallibilis objectum, & motivum formale, seu formalis ratio assentiendi est veritas & auctoritas hominis dicentis, etsi fallibilis; ita omninò Fidei Divinæ infallibilis objectum, & motivum formale, ac ratio formalis assentiendi est ipsa prima & summa Veritas Dei in dicendo, seu auctoritas infallibilis Dei revelantis aliquid obsecurum.

§. II.

Objectum ultimum & proximum.

13 **O**bjectum hoc formale adæquatum scilicet Prima veritas Dei revelantis duo includit, ipsam primam Veritatem Dei, & ipsam revelationem, seu locutionem Dei, nimirum verbum Dei formale: ita nimirum (uti ex communi rectè notat *Tannerus cit. num. 34.*) ut objectum formale, principale, & ultimum sit dicta prima Veritas, & auctoritas Dei: Objectum, verò formale proximum, immediatum, & non ultimum sit ipsa Divina re-
vela-

velatio, seu verbum Dei formale. Etenim fidelis quispiam rogatus, cur credat talem propositionem, v. g. Deum esse unum vel trinum: Verbum caro factum &c. immediatè & rectè respondet: Quia Deus revelavit. Rogatus ulteriùs, cur credat Deo revelanti, seu verbo Dei? Respondet: Quia ipse est prima, & summa Veritas, & infallibilis auctoritatis in dicendo. Et hic est status. Nam quærens ulteriùs, cur credat primæ Veritati, stultè quærit, nec est responsione dignus, ut benè notat *Cajetan. hic q. 1. a. 1.*

§. III.

Dei Veritas & revelatio.

DEI prima Veritas est, seu infallibilis Auctoritas¹⁴ in dicendo (objectum formale principale Fidei) duas perfectiones Divinas includit & connotat. 1. Infallibilitatem Divini intellectûs in cognoscendo vero: 2. Indefectibilitatem Divinæ Voluntatis in volendo dicere & revelare verum; adeoque ut utrinque repugnet Deo, & in Intellectu posse falli cognoscendo aliquod falsum, & in Voluntate posse fallere volendo dicere vel revelare aliquod falsum, & verbo posse mentiri. Ut latè demonstrant DD. communissimè. Et hinc sicut omnia à Deo revelata sunt infallibilis veritatis, ut repugnet eis subesse falsum; ita actus vel assensus Fidei ob id sortitur infallibilem certitudinem, etsi obscurus sit, ut supra in definitione notatum.

Ipsa quoque revelatio Divina seu verbum Divinum formale similiter duo includit. 1. Locutionem Dei internam, hoc est, ipsum conceptum Divinæ

vina

vinæ mentis de veritate aliqua credenda. 2. Locutionem Dei externam seu manifestationem talis veritatis utpote per inspirationem, per voces, per scripturas, uti nunc maximè ex Scriptura sacra, quibus omnibus velut instrumentis Deus hominibus suos conceptus manifestat: atque revelatio seu verbum Dei, prout utrumque includit, est objectum formale proximum Fidei Divinæ.

§. IV.

Revelationis Divinæ obscuritas.

Ista revelatio Divina, quatenus est objectum formale proximum Fidei, necessariò est obscura: idque dupliciter, & obscuritate revelantis, & obscuritate ipsius rei revelatæ: Ut scilicet excludat & evidentiam revelantis, & evidentiam rei revelatæ: ita videlicet, ut nec ipse Deus revelans homini clarè innotescat, nec ipsa res revelata homini clarè fiat cognita; sed solùm obscurè: etsi firmissimè credatur, & Deum ita revelasse, & rem sic esse, sicut Deus revelavit: utramque obscuritatem defactò habet Fides nostra. Et quidem obscuritas rei revelatæ est de ratione essentiali Fidei, ita ut Fides Divina simpliciter stare non possit cum evidentia objecti, seu rei revelatæ. Definitur ab Apostolo: *Substantia rerum sperandarum: argumentum non apparentium.* Et D. Augustin. tract. 40. in Joan. *Quid est Fides, nisi credere, quod non vides?* Gregor. hom. 26. in Evang. *Fides illarum rerum est, quæ apparere non possunt: Quæ enim apparent, jam Fidem non habent, sed agnitionem.* Et ibidem ad verba Christi: *Quia vidi-*

vidisti me Thoma, credidisti: Respondet: Aliud vidit, aliud credit, scilicet vidit hominem, credit Deum. Unde Fides non manet in Patria, sed, ut ait Apostolus, *evacuabitur*, quia nimirum ibi erit clara visio Dei, & evidentia rerum antea creditarum obscure. Et insuper actus Fidei cum actu scientiæ de eadem re simul stare posse cum communissima negat melior Philosophia, quæ recole.

Altera autem obscuritas Dei revelantis non est ita de ratione essentiali Fidei, quin possit stare cum evidentia Dei revelantis, seu evidenti cognitione, quòd Deus ipse loquatur, revelet, vel revelaverit; Prophetæ enim & Patriarchæ aliqui habuerunt evidentiâ Dei revelantis & loquentis sibi, nihilominus verè crediderunt Fidei Divina mysteria sibi revelata v.g. Messiaæ venturi. Et licet fortè etiam intuitivè, & clarè viderint ea, quæ sibi revelata erant (v. g. Passionem Christi futuram, undè eam tam clarè, descripserunt, David *Psal. 21. Isai. 53. alii*) undè & *videntes* dicti sunt, ea tamen visio citò transiens & non permanens erat, ideòque deinceps verè solum crediderunt.

SECTIO IV.

Fidei Divinae propositio & resolutio.

SUMMARIUM.

16. *Fides de lege ordinaria necessariò pendet à sufficiente credendorum propositione per motiva humana ad persuadendum efficacia.*
17. *Talia autem motiva olim fuisse potissimè miracula; modo verò congregatio fidelium.*

18. *Ultimatè autem fides resolvitur in ipsam primam infallibilem veritatem Dei revelantis, ut motibum primarium, & principale; & secundariò etiam in auctoritatem Ecclesie.*

ASSERTIO IV.

16 **F**ides Divina et si primariam & essentialem infallibilem veritatem ac certitudinem suam habeat ab ipso objecto formali, scilicet prima veritate, & infallibili auctoritate Dei revelantis, tamen lege ordinaria necessariò pendet à sufficienti propositione credendorum ut credibilem, per motiva humana efficacia ad persuadendum. Ita omnes. Et significat Apostolus ad Rom. 10. *Quomodò credent ei, quem non audierunt? quomodò autem audient sine predicante?* qui scilicet credenda de Deo proponat, & suadeat. *Et ratio est:* Quia Fides debet esse assensus firmus, etsi obscurus, rerum à Deo revelatarum, ut revelatæ sunt: sed nemo potest, nec debet assentiri alicui tanquam revelato à Deo, nisi proponatur ipsi ea res esse revelata à Deo, & insuper aliquibus motivis credibilis & rationaliter credenda suadeatur. Quòd si enim Doctor Christianus prædicet infidelibus Deum esse Trinum & unum, DEI Filium incarnatum, mortuum &c. idque à Deo esse revelatum, ac proindè certissima fide tenendum, nisi assertionis suæ, & factæ à Deo revelationis indicia & motiva adferat, nemo credere, nec credere poterit, minus debet: Nam; *Fidei obsequium rationale est.* Rom. 12. *Et qui citò credit, levis est corde* Eccl. 19. Ergò &c.

17 Talia autem motiva credendi olim quidem in prima

prima propositione & prædicatione fidei potissimum fuerunt miracula, & Sanctitas prædicantium, modò verò, Ecclesiâ per orbem propagatâ, præcipuum motivum credendi est, & semper fuit ipsa auctoritas Ecclesiæ, non tam prout est organum Spiritûs Sancti & ex infallibili assistentia Spiritûs Sancti directâ, credenda proponit ac decernit: sic enim dicit ipsum Verbum Dei Fide Divina credendum: & committeretur vitiosus circulus, ut discurrenti patebit: Sed quatenus est congregatio plurimorum hominum vitæ innocentia, & virtute præstantium, qui unanimi consensu tot continuis sæculis toto terrarum orbe eandem Fidei doctrinam, ab eo quod mundus & caro amare solet, adeò indubitatè tenuerunt, & contra tam multos adversarios invictè defenderunt, & sæpissimè sanguine & morte sunt professi & attestati, Ita dissertè D. August. variis locis. Ut lib. contra Epist. Fundamenti c. 4. *Evangelia non crederem, nisi me Ecclesia moveret auctoritas.* Et ibidem c. 4. *Multa sunt, qua me in ejus (Ecclesiæ Catholicæ scilicet.) gremio justissime teneant, tenet consensus populorum, atque gentium: Tenet auctoritas miraculis inchoata, Spe nutrita, Charitate aucta & firmata: Tenet ab ipsa Sede Petri Apostoli (cui pascendas oves suas post Resurrectionem Dominus commendavit) usque ad presentem Episcopatum, Successio Sacerdotum.* Hæc S. Augustinus.

Fides ergo Divina resolvitur in ipsam primam Veritatem seu infallibilem Auctoritatem Dei revelatam.

velantis tanquam in principium & motivum per se primarium ac principale, quantum ad ipsum objectum creditum, & resolvitur etiam in auctoritatem Ecclesiæ tanquam motivum secundarium, seu conditionem sine qua non, quantum ex parte credentis. Ita communis DD. Et omninò Scotus in 3. d. 23. cit. Ratio clara est; quia resolutio Fidei Divinæ nihil aliud est, quàm deductio veritatis creditæ usque ad primum principium, & motivum formale assentiendi veritatibus Fidei, seu ad primam rationem, propter quam credantur veritates revelatæ: Sed primum illud principium ac motivum, seu prima & principalis ratio, cur credatur veritas revelata, est prima Veritas & Auctoritas Dei revelantis: Nam, ut supra jam indicavi, Fidelis quæsitus, cur credat v. g. Deum esse Unum in Essentia, & Trinum in personis. Respondet: quia Deus revelavit. Ulterius interrogatus: Cur credat Deo revelanti: Respondet: Quia ipse est Prima & summa Veritas & infallibilis Auctoritatis in dicendo. Et hinc est status rationis credendi: Nam ulterius quærens, cur credatur Primæ Veritati? responsione dignus non est.

At verò ulterius rogatus fidelis, cur & undè credat talem propositionem esse à Deo, ut Prima Veritate revelatam: ordinariè & pro moderno tempore resolvit se in Auctoritatem Ecclesiæ, quia nimirum sic credit, & ad credendum proponit Ecclesia, talis illustris Congregatio &c. juxta paulo antè dicta: ergo &c. Atque hoc omninò vult Scotus l. c. dicens: In resolutione Fidei recurrendum ad Fidem

Fidem acquisitam propter Auctoritatem Ecclesiæ, quatenus est illustris Congregatio tot hominum excellentium. Non enim loquitur de resolutione Fidei in principium & motivum principale, sed de resolutione in motivum secundarium, ceu adjumentum extrinsecum tanquam conditionem, sine qua non, quasi applicantem objectum & motivum principale credendi.

Dices: Ipsa Prima Veritas Dei resolvitur in Essentiam Divinam, seu Deitatem; ergo Fides Divina, in ipsam Essentiam Divinam, seu Deitatem ultimam resolvitur, prout multi resolvunt Thomistæ. *¶* Disting. Anteced. Prima Veritas resolvitur in Deitatem tanquam in rationem essendi Conc. antec. tanquam in rationem credendi. Nego antec. & consequentiam. Nam quærenti, cur Deus sit Prima Veritas? utique rectè responderur, quia Deus est Deus. At verò quærenti, cur credatur propositio à Deo revelata? non rectè respondetur: Quia Deus est Deus; sed: quia Deus est Prima Veritas.

C A P U T II.

De Fidei Divinæ necessitate, & obligatione seu Præceptis.

S U M M A R I U M.

1. *Necessitas Fidei duplex: mediæ & præcepti.*
2. *Fides actualis, item duplex est: explicita & implicita.*

Fidei (uti & aliorum ad salutem necessariorum) duplex est necessitas, mediæ & præcepti. *Ne-*

THEOL. MORAL. PARS. II. C *cessi-*